

Ömer Gözüaçık
001129042

A TÜRK DİLİ VE YAZINI DERSİ UZUN TEZİ

SERENAD KİME?

Kılavuz Öğretmen: Mustafa Değirmen

Öğrencinin Adı: Ömer

Öğrencinin Soyadı: Gözüaçık

Sözcük Sayısı: 3586

Araştırma Sorusu: Zülfü Livaneli'nin "Serenad" adlı yapıtında işlenen sosyal ve siyasal gerçeklikler nasıl ele alınmıştır?

İÇİNDEKİLER

<u>Öz</u>	3
<u>Giriş</u>	4
<u>Üç Kadının Hikayesi</u>	5
<u>Mari</u>	5
<u>Maya(Ayşe)</u>	7
<u>Nadya</u>	9
<u>Devlet– İktidar– Medya</u>	11
<u>Asker</u>	15
<u>Sonuç</u>	17

Öz

Türkçe A dersi kapsamında, uzun tez olarak hazırladığım bu çalışma için Zülfü Livaneli 'nin “Serenad” adlı yapıtını seçtim. Bu yapıtta yazar, sosyal ve siyasal değişimler ve dönüşümlerin etkisini konu etmiştir. Bu gerçeklikte, insanların, toplumların maddi olduğu kadar manevi olarak gördüğü zarar, dolaylı olarak işlenmiştir. Romanın odağında yer alan aşk, trajik bir şekilde bitmiş; aşkın gerçekliği ortaya konurken toplumların tarihleriyle ilgili pek çok gerçeğe de ulaşılmıştır. Roman, uluslar arası siyasal bir konuyu içerdiği için bu yönüyle ilgi alınmaya değerdir. O nedenle bu romanı inceleme alanım olarak seçtim. Romandaki gerçekleri kadınlar aracılığıyla incelemek istedim. Çünkü kadınlar toplumsal ve siyasal açıdan daha çok zarar gören kesimdir. Romanın akışı içinde Mari, Maya ve Nadya sorunların ortasında kalmış figürler olarak yer almaktadır.

Tez çalışmamda bu üç kadının toplumsal ve siyasal gerçeklikteki işlevi bir düzenlilik içinde yer almıştır. Sonuçta romana yansıyan gerçeklik ortaya konurken kadın figürlerin işlevlerini, bunun yanında gördükleri zararları bütün boyutlarıyla kavramış oldum.

Sözcük Sayısı: 149

Araştırma Sorusu: Zülfü Livaneli'nin “Serenad” adlı yapıtında işlenen sosyal ve siyasal gerçeklikler nasıl ele alınmıştır?

Giriş:

Sosyal ve siyasal gerçekliklerin dile getirilmesi insanın topluluk halinde yaşama becerisi geliştirmesiyle başlamıştır. Bu durum sonraki zamanlarda edebiyat eserleriyle iç içe var olmuştur. Zülfü Livaneli'nin "Serenad" adlı yapıtında da bu gerçeklik belirgin şekilde yer almıştır. Sosyal ve siyasal değişimler ve dönüşümler kadınları daha çok etkilemiştir. Maya, Mari ve Nadia adlı figürler siyasal değişimlerden olumsuz etkilenmişlerdir. Roman gerçekliğinde Nadia yaşadığı trajik aşkla odakta; büyükanne Mari (Semahat) ve anneanne Maya (Ayşe) yan figür olarak yer almışlardır. Bu tezde ortaya konacak olan sosyal ve siyasal gerçeklikler bu üç kadın figürleri aracılığıyla değerlendirilecektir.

Nadia, Maximilian Wagner ile yaşadığı fakat kavuşamadığı aşkta kaybolan figürdür. Büyük çabalar gösterse de aşkı için can vermiştir. Bu figürler çalışmamda fedakârlıkları, acılarıyla ele alınacaktır. Mari adlı büyükanne ve Maya adlı anneanne romanda unutulmak zorunda bırakılmış kimlikleriyle yaşamışlar, suskun ve insancıl özellikleriyle yansıtılmışlardır. Bu kadınlar, çalışmamda trajik geçmişleriyle incelenecek, böylece sosyal ve siyasal gerçekliklerin masum insanlar üzerindeki etkisine ulaşılmış olacaktır.

Üç Kadının Hikayesi:

Semahat (Mari)

Maya'nın babaannesi, bir Ermeni vatandaşıdır. Henüz altı yaşında iken ailesi varlıklı bir durumdadır fakat bir gün askerler gelip onun annesini, babasını, dedesini, amcalarını ve teyzelerini götürmüşlerdir. Ermeniler o zamanda "tehcir" yasası sebebiyle zorla sürgüne yollanıyorlardı. Ailesi yolda başlarına ne geleceklerini bilmediği için Mari'yi müslüman komşularına bırakmışlardır. Aslında Müslümanlarla birbirlerini seviyorlardı. Yoksul aileler yasak olmasına rağmen zengin Ermeni ailelerin çocuklarına bakıyorlardı. Mari'ye bakan aile onu kısa bir süre sonunda devlete teslim etti ve o da İstanbul'da bir yetimhaneye yerleştirildi. Adı zorla Semahat olarak değiştirildi. Yetimhanede büyürken bir gün onu bir aile evlat edindi ve o da o ailenin kızı olarak yaşamına devam etti. Büyüyünce de Maya'nın dedesi ile evlendi. Evlendiklerinde kocası onun Ermeni kökenli olduğunu biliyordu çünkü onun nüfus kağıdında din değiştirilmiş anlamına gelen "mühtedi" kelimesi yazıyordu. Fakat o ne din değiştirmiş, ne de onun bu olaydan haberi vardı.

" Gerçekten değiştirdin mi dinini ? "

" Kimse bana böyle bir şey sormadı. Hıristiyan olarak doğmuşum ama Müslüman olarak yaşayıp gittim. "

" Ama sen namaz kılıyorsun , Ramazanda oruç tutuyorsun ? "

" Herkes aynı Allah'a dua etmiyor mu kızım, ha kilisede ha camide. Ne fark eder ? "

(Livaneli, 94)

Yıllar sonra tekrar köyüne döndüğünde ailesi hakkında bilgi topladı ve onların eşkıyalar tarafından öldürüldüğünü öğrendi. Fakat Mari hayatı boyunca eşkıyaları değil, devleti, onu yöneten insanları yani iktidarı ailesinin ve kendisinin yaşadıklarından dolayı suçlu görmüştür.

" İlle bir hastalık arıyorsanız, onları öldüren insanoğlunun zalimliğiydi! " (Livaneli, 91)

" O vahşileri, yani eşkıyaları... nedense hiçbir zaman asıl suçlu olarak görmedim. Belki de hiç tanımadığım için, sadece büyüdükten sonra duyduğum için. Asıl suçlu olarak hep, o tehcir

kararını çıkaranları gördüm. Enver Paşa ve arkadaşları. Onları hiç affetmedim. Onlara olan nefretim hiç azalmadı. Bir de Müslümandılar! Kul hakkı her şeyden önemli derlerdi. İnşallah öbür dünyada sorarlar bana. Ben de haykırım: Hakkımı helal etmiyorum! ” (Livaneli, 93)

Ölmeden önce Mari'nin Maya'ya söylediği sözler, günümüzde yaşadığımız dünyayı ve insanları Zülfü Livaneli'nin bakış açısı altında özetlemektedir. Günümüz sisteminin para ve çıkarlar üstüne kurulmasının sonucu, insanlar açgözlü davranmakta ve elindekileri arttırmak güdüsüyle çevresindekilere bile zarar verebilmektedir.

“ Bu dünyada sana kötülük yapmak isteyen insanlar çıkacak karşına, ama unutma ki iyilik yapmak isteyenler de çıkacak. Kimi insanın yüreği karanlık, kimininki aydınlıktır. Geceyle gündüz gibi! Dünyanın kötülerle dolu olduğunu düşünüp küsme, herkesin iyi olduğunu düşünüp hayal kırıklığına uğrama! Kendini koru kızım, insanlara karşı kendini koru! ”

(Livaneli, 88)

Maya (Ayşe)

Maya'nın anneannesi, bir Kırım Türk'ü. Kırım'da doğup büyüdü, genç kız olduğu dönemde de savaş patladı. O sıralar Kırım Türkleri Stalin'in baskıcı yönetimi yüzünden acı çekiyorlardı. O sırada Ankara hükümeti, orada yaşayan Türkleri Alman orduları safına geçmeye ikna etti. O dönemdeki Türk hükümeti savaşa girmemiş olsa da gizlice Almanya'yı desteklemiştir. Böylece Kırım Türkleri Ankara hükümetinin de baskısıyla saf değiştirmiş ve Hitler ordusuna katılmışlardır. Bunlara “Mavi Alay” adı verildi. Bir süre sonra işler yolunda gitmeyince bu insanlar yurtlarını terk etmek zorunda kalmışlardı. Stalin'in intikam almasından korkan binlerce sivil Kırım Türkü de kaçtı yoksa hepsi Kızıl Ordu tarafından imha edileceklerdi. Mavi Alay askerleri, aileleriyle birlikte önce dağlık Kuzey İtalya'ya yerleştirildi. Müttefik kuvvetler İtalya'ya girince Mavi Alay Avusturya'da Drau Nehri yakınlarında Ober Draubur bölgesine yerleştirildi. 8. İngiliz ordusu Avusturya'yı işgal edince esir düşüp, Dellach kampına nakledildiler. Esir düşmenin kurtuluş olabileceğini hatta anavatanları olan Türkiye'de yeni bir hayat kurabileceklerini düşündüler fakat olaylar böyle gelişmedi. 1945 yılında Londra'da alınan kararlarla kamptakilerin Sovyetler Birliğine teslim edilmesi kararı

alındı. Sovyetler hepsinin kurşuna dizileceği kararını açıklamasına rağmen İngilizler onları gönderdi. Bunun üzerine üç bin kişi Sovyetlerin eline geçmektense ölmek daha iyidir diye düşünerek kendilerini Drau Nehrine atarak intihar ettiler. Kadınlar, çocuklar çığlıklar içinde kendilerini nehrin buzlu sularına attılar. Geri kalan dört bin kişide bu olayı gözlemledi. Atlayanlar arasında Ayşe'nin kardeşleri de vardı. Vagonlar dolduruldu ve kapılara tahta çivilerle çakıldı. Günler sonra tren Türkiye sınırları içine girdi. Rusya sınırına kadar Türk askerleri gözetiminde gitti. Bir umutla Türk hükümetinin onları kurtarmasını beklediler fakat olmadı. Vagonlar ise yaşanmayacak haldeydi. Havasızlık, susuzluk hastalıktan ölenler oluyordu fakat kimse vagonun dışına çıkamıyordu.

" Türk askerlerine kapıları açmaları için yalvardılar. Ama onlar gözlerinden yaşlar akarak emir aldıklarını söylediler. " (Livaneli, 150)

" En çok anneannem yalvarıyor, Ali adlı askere durmadan dil döküyormuş. Ruslar vuracağına bizi bari siz vurun diyormuş. " (Livaneli, 150)

Böylece sınıra kadar geldiler. Türk - Rus sınırındaki Kızılcakçak Baraj Gölü'nün kıyısına ulaştılar. Sovyetler sınırın öte yanında ellerinde tüfeklerle bekliyorlardı. Bazı tutuklular kapıları kırıp, kendilerini Kızılcakçak Gölü'ne attılar. İki bin Kırım Türk'ü de orada intihar etti. Geri kalanlarda Rus askerleri tarafından kurşuna dizildi. Ayşe'de Kızılcakçak gölüne atlayanlar arasındaydı. Fakat Maya'nın dedesi olan Ali adlı asker onun arkasından atlayıp onu kurtardı ve evlendiler. O da Mari gibi kimliğini gizlemek zorunda kaldı. Sahte bir kimlik çıkartıp adını Ayşe olarak değiştirdi. Ayşe ise kaderine boyun eğmişti sadece arkada kalanlar için üzüntü duyuyordu.

" Peki anne bu vahşet nasıl olmuş? Türk hükümeti niye ölüme göndermiş bu insanları? "

" Bilemeyiz kızım. Böyle münasip görmüşler demek ki. "

" Anneannem isyan etmiyor muydu? "

" Hayır, kaderine boyun eğmişti. Yalnız bana ailesinin adlarını yazdırırken çok ağladı. Her birinin ruhuna fatiha okudu. " (Livaneli, 428)

Nadia:

Maximilian ile Nadya'nın hikayesi aslında. Nadya bir Yahudi, tek suçu aslında Yahudi olması. Belki istememişti Yahudi olarak dünyaya gelmeyi fakat elinden gelebilecek bir şey değildi. Onu çok seven kocası Maximilian Wagner'e aşık olmayı, ona acılar çektirtmeyi de istememiş olabilirdi. Ama bazı devletlerin çıkarları onun ve kocasının acı çekmesine yol açmıştır. Maximilian ve Nadya üniversitede tanıştılar ve birbirlerine sırlıslıkam aşık oldular. Nadya üniversitede bir öğrenci, Maximilian ise bir asistan idi. Uzun boylu, ince yapılı, yakışıklı ve kibar olduğu için kızların dikkatini çekiyor, fiziksel görünümüyle de Nazilerin dikkatini çekiyordu. Maximilian'ın Nadya'yı linç eden Nazilerden kurtarmasıyla başlayan bu aşk serüveni ölene dek devam etti. Max Nadya'nın müziğe olan zaafını bildiği için ona bir serenad besteledi ve daha sonra evlendiler. Artan Nazi olayları sonucu Nadya adını değiştirdi ve yeni adı Frau Deborah Wagner oldu. Max ve Nadya kendilerini gizlemeye çalışıyorlardı fakat bu olanaksızdı. Alman Hükümetinin ari ve Yahudi evliliklerini de araştırmaya başlaması ile işler kızıştı. Beraber İstanbul'a kaçmaya karar verdiler. Tren ile yolculuğa çıktılar fakat sınır kapısında Naziler tarafından tren durduruldu ve Nadya yakalandı. Her ne kadar Max treni durdurmaya çalışsa da olanlara engel olamadı. İstanbul'a vardığında tek bir amacı vardı: Nadya'ya tekrar kavuşabilmek. O dönemde insanların hayatlarını kurtardığı söylemen biri olan Peder Roncalli ile görüşmeye gitti. Peder Roncalli Yahudileri Hristiyanmış gibi gösteren belgeler hazırlıyor ve birçok insanın hayatını kurtarıyordu. Daha sonra Nadya'nın hayatta olduğuna dair bir haber aldı. Vaftiz belgesi sayesinde kamptan çıkarılmış ve Romanya'ya yollanmıştı. Max bütün parasını Nadya'ya yolladı ve onu İstanbul'a getirmek için yollar aramaya başladı. Nadya Romanya'dan İstanbul'a gelecek olan "Struma" gemisine bindi. Heyecan içinde Max geminin geleceği günü bekledi. Gemi İstanbul'a gelmesine rağmen Türk hükümeti geminin yolcu indirmesine izin vermedi. Gemiye dürbünle bakıyor, sevdiğini arıyor fakat bulamıyordu. Bir arkadaşı vasıtasıyla gemiye mektup yolladı. Mektubu

alan Nadia güverteye çıktı ve dürbünle Max'ı aradı. Birbirlerini gördüklerinde adeta çıldırdılar. Nadya'da Max'e bir mektup yazmıştı. Koşulların kötülüğünden bahsediyordu. İngiliz ve Türk hükümetlerinin anlaşması sonucunda gemi Şile'ye doğru bir motor ile çekilmeye başlandı. Bunu öğrenince Max hemen Şile'ye gitti ve orada gemiyi buldu fakat ortalıkta ne polis ne de gemiyi çeken motor vardı. Sahilde bir balıkçı ile anlaşıp gemiye gitmeye karar verdi. Balıkçı gemisinde heyecan ile gemiye doğru giderken, büyük bir patlama ile "Struma" gemisi havaya uçtu. Max'in bulunduğu botta battı. Max'i yardım ekipleri kurtardı. Geriye baktığında dalgaların üstünde enkaz parçaları, insanların eşyaları hatta beden parçalarına bile görülüyordu. Delirmişçesine tekrar denize koştu fakat onu çevresindekiler yakaladı. Polis Max'i kelepçeleyip İstanbul'a götürdü. Patlamadan sadece bir kişi kurtulmuştu ve o Nadya değildi. Max çıldırmıştı, onu uzun bir süre karakolda tutuldu daha sonrada sınır dışı edildi. Max'i Harvard Üniversitesi kabul etti. Tam kendini toparlamışken Nadya'dan gelen mektup onu tekrar sarstı ve uzun süre kendini toparlayamadı. Sürekli eşinin adını sayıkladı.

Devlet – İktidar – Medya

Devleti yönetmenin temel koşulu, yönetim yetkisi yani iktidara sahip olmaktır. Peki ya iktidar kaynağını nereden alıyor? Bunu üç temel şey altında inceleyebiliriz. Platon ve Aristoteles'e göre iktidarın kaynağı korunma gereksinimi sebebiyledir ve insanın doğasında vardır. İnsan doğasında korunma ihtiyacı vardır ve bunu iktidar üstlenir. Diğer bir görüş ise iktidarın kaynağının Tanrı olduğudur. Günümüzde pek olmasa da geçmişte bazı yöneticiler kendilerini Tanrı'nın yeryüzündeki temsilcisi olarak tanıtmış ve iktidarı bir dinsel görev haline getirip güçlerini toplamışlardır. Jean Jacques Rousseau'ya göre ise iktidarın kaynağı, toplumsal bir sözleşmedir. Toplum oluşturulan bireyler tek bir irade sonucunda birtakım haklarını kullanma yetkisini siyasi otoriteye devrederler. Günümüzde halen iktidarın kaynağını nereden aldığına dair kararlaştırılmış tek bir fikir yoktur. İyi ya da kötü iktidar var mıdır?

Maximilian Wagner 87 yaşında Alman asıllı bir Amerikalıdır. 1930'lu dönemlerde Türkiye'de İstanbul Üniversitesinde hocalık yapmıştır. Yıllar sonra tekrar İstanbul'a geri döndüğünde Türk istihbaratı, İngiliz istihbaratı onu yalnız bırakmamıştır çünkü onun binlerce kişinin ölümüne sebep veren 'Struma Gemisi'ni faciasını dile getireceğinden korkuyorlardı. Bütün devletler kendi yaptıkları hataları örtbas etmeye çalışmışlardır. Tarih boyunca çok az devlet yaptıkları hataları benimsemiş ve bu hataları kabullenip özür dilemişlerdir. İktidarlar varlığını tehdit eden her şeye karşı sonucu ne olursa olsun kendilerini korumuşlardır.

" Ama benim aklım Süleyman'ın gençlik arkadaşını boğdurtmasına takıldı. Niye yaptı acaba bunu? "

" Normal bir nedenden dolayı : İktidarda olduğu için. "

" Her iktidar adam öldürür mü? "

" Evet! İktidar zulüm demektir. Hele denetlenmeyen iktidar. "

" Peki, iyi insanlar iktidara gelirse? "

" Öyle şey olmaz! "

" Neden? "

Acı bir gülümseme ile açıkladı:

" İyi insanlar iktidara gelemmez, gelse bil iktidar onu bozar, zalim yapar. "

Güldüm.

“ Kusura bakmayın ama profesör, sizin aklınız Hitler’e takılı kalmış. Her iktidar öldürür ne demek. Şimdi ben, saçma bir şey ama iktidara gelsem öldürür müyüm sizce. “
“ Evet! ” dedi. “ Siz bile öldürürsünüz. Çünkü iktidar olmanın başka yolu yok. Eskiden daha açık yapılıyordu, şimdi daha gizli. “
Ellerini çekip daha yumuşak bir sesle devam etti.
“ Dolaylı olarak öldürürsünüz, ölümlere neden olursunuz, ama bir şekilde, iktidarınızın sürekliliği öldürmeye bağlı olur. Belki şu an böyle bir şey yapamayacak bir yapıdasınızdır. Ama iktidar yolu zorlu bir yoldur. Uzun bir yoldur. İnsanı dönüştüren bir yoldur. Ancak iktidara hazır hale geldiğinizde, gerektiği kadar değiştiğinizde, bu yolu tamamlayabilirsiniz. ”
(Livaneli, 231)

Bireyin temel hakları nelerdir? Demokrasi ile yönetilen toplumlarda, bireyler bir takım temel haklara sahiptirler. Bu haklar devlet ve devletin anayasaları aracılığıyla güvenlik altına alınmıştır. Birey olarak üç temel hakka sahibiz. Koruyucu haklar, isteme hakları, katılma hakları. Koruyucu haklar bireyleri, devlete ve topluma karşı koruyan haklardır. Yaşama hakkı, düşünce, din ve vicdan özgürlüğü... İsteme hakları ise bireylerin, toplumsal alana ilişkin olarak devletten talep ettiği haklardır. Eğitim hakkı, çalışma hakkı, konut hakkı... Katılma hakları ise bireylerin, toplum yönetiminde söz sahibi olmasını sağlayan haklardır. Dernek, sendika kurma, seçme seçilme hakkı... İktidar elindeki gücü kullanarak kendini adil olarak göstermeye çalışmıştır. Fakat kitapta üç kadınında temel haklarından biri olan yaşama hakkı yok yere sayılmıştır. Irk, din gibi doğuştan sahip oldukları şeyler yüzünden acı çekmişleridir. İktidarların güçlerini sağlamlaştırma istemeleri uğruna acı çekmişlerdir. Adalet ve Güç birbirine yakın gibi gözükse de zıt iki kavramdan başka bir şey değildir çünkü güçlü olanın adil olması imkansızdır.

Adil olanın peşinden gidilmesi doğrudur, en güçlüünün peşinden gidilmesi ise kaçınılmazdır. Gücü olmayan adalet acizdir; adaleti olmayan güç ise zalim. Gücü olmayan adalete mutlaka bir karşı çıkan olur, çünkü kötü insanlar her zaman vardır. Adaleti olmayan güç ise töhmet altında kalır. Demek ki adalet ile gücü bir araya getirmek gerek; bunu yapabilmek için de adil olanın güçlü, güçlü olanında adil olması gerekir.

Adalet tartışmaya açıktır. Güç ise ilk bakışta tartışılmaz biçimde anlaşılır. Bu nedenle gücü adaletle vermedik, çünkü güç, adaletle karşı çıkıp kendisinin adil olduğunu söylemişti. Haklı olanı güçlü kılamadığımız için de güçlü olanı haklı kıldık. (Livaneli, 416)

Terör nedir? Terör kelimesinin kökenine indiğimizde ingilizcede “fear” sözcüğünü buluruz.

Fear bir şey yaşanırken oluşan korku durumunu ifade eder. Terör ise bir şeyin

yaşanabileceğinden dolayı oluşan korkuyu.Devlet varlığını tehdit eden her şeye terör damgasını vurur fakat kendiside aslında örgütlü bir terördür. Hükümdarlığını sürdürmek için her yola başvurur. Devletin terörü yaşatması, halkın örgütlenmesini engeller. Halk ayaklanıp kaybedeceğinden korkar. Bu nedenle olanlara aldırılmaz, daha kötüsü de olabilirdi diye düşünüp vatan sağ olsun der. Devletin her bir organı farklı bir ayaklanma çeşidini kontrol eder.Asker toplu ayaklanmaları, polis bireyse ve küçük ayaklanmaları, siyaset ise devlete içten çökertmek isteyenlere karşı. Yüzde on seçim barajı da bu olayın bir parçası değil mi?

“ ... halk ancak örgütlü olduğu zaman etkili olabilir. Yoksa tek tek insanlar, zorbalık karşısında sinerler. Genel kuraldır bu. ” (Livaneli, 245)

Devletin her kolu gibi medyada teröre destek verir. İleride ayaklanacak olanlara dur der, onları engeller. Televizyonda polisin halka saldırısını görünce kınıyoruz fakat burda asıl verilmek istenen şey devlete karşı çıkarsak televizyondaki insanlar gibi polis tarafından zulme uğrayacağımızdır. Halk öfkelenirse de kızsız da alışıyor artık alttan almaya başlıyor. Medyanın günümüzdeki gücü tartışılmazdır. Hangimiz “Mavi Alay” ve “Struma Gemisi” olaylarını biliyorduk ki. Devletimizde diğer bütün devletler gibi kendi suçlarını örtbas etmiştir ve bunu yaparken medyayı kullandığını birçok kez görebiliyoruz. Medya ile iktidarlar gücünü sağlamlaştırıyor rakiplerini eliyor. Birkaç yıl önce yaşanan “seks kaseti” skandallarına bunu örnek verebiliriz. Seçimlerden bir ya da iki ay önce muhalefetin gücünü azaltmak için iktidar medya aracılığıyla muhalefet liderlerini halkın önünde küçük düşürmüştür.Medya hem yazı hem de görsel olarak günümüzde iktidara hizmet etmektedir. Binlerce gazetecimiz düşünceleri yüzünden hapiste yatarken özgürlükten nasıl bahsedebiliriz. George Orwell’a göre özgürlük insanlara duymak istemedikleri şeyleri söyleme hakkıdır. Fakat bu düzende medya sadece devlete yönelik çalışmaktadır.

“ Yazıyla insan hayatı arasındaki garip ilişkiyi düşündüm. Yazı doğal bir şey değildi. İcat edilmiş, yani uçmak gibi o da doğamızda yoktu. Bu yüzden uçmaktan nasıl korkuyorsak

yazıdan da korkuyorduk. Claude Lévi-Strauss insanlığın geri gitmesini yazının icadına bağlarken haklı mıydı yoksa?

En masum insan eylemleri yazıya geçirilince, hele gazetede haber olunca, bir suç havası veriyordu. Akşam evden çıkıp, Beyoğlu'nda bir arkadaşınızla buluşabilir, Rejans'ta bir akşam yemeği yiyebilir ve eve dönebilirdiniz. Bu dünyanın en olağan davranışlarından biri olurdu. Ama bir gazete, bir rapor, bir polis tutanağı aynı eylemi yazdığı anda suç gibi bir şeyler çıkardı ortaya.

" Şahıs saat 19.14'te evden çıktı, 34 AF 6781 plakalı taksiye binip Taksim'e gitti. İstiklal Caddesi'ne yürüdü ve Fransız Konsoloslukunun önünde öteki şahısla buluştu. Caddeyi yürüyerek geçip Beyaz Ruslar'ın kurmuş olduğu Rejans adındaki lokantaya gittiler. Burada iki saat kalan şahıslar lokantanın önünden ayrıldılar. Şahıs yine Taksim'e yürüdü, 34 ZD 2645 plakalı taksiye binerek saat 23.27'de evine döndü."

İşte böyle oluyordu. Yazı insanın hayatını karartabilir, onu suçlu gibi gösterebilir, hatta onu mahvedebilirdi. Aynı şeyi bir belgesel görüntü yapamazdı mesela. Çünkü onu seyreden insanlar, bu buluşmadaki sıradanlığı, yüz ifadelerini, dostça şakalaşmaları görebilir, anlayabilirdi. Ama yazı insanların düşgücünü harekete geçirip, en masum hareketlere olmadık anlamlar yüklemesine sebep oluyordu. Gazetelerin ve polisin elindeki en korkunç, en yıkıcı güç de buydu.

Ama sonra "Edebiyatın gücü de buradan geliyor" diye düşündüm. "Tolstoy da kitap yazdı, Adolf Hitler de. Sorun yazıda değil, kimin ne amaçla yazdığında. Tanrı bile kendini yazıyla anlatıyor. İyi ama yazının icadından önce tanrı yok muydu?" " (Livaneli, 450)

Maya'nın Abisi

Bir asker. Maya ile kardeş olmalarına rağmen iki farklı karaktere sahipler. Maya insanlara değer veren iyi kalpli sevecen bir insan iken abisi soğukkanlı ve çıkarıcı biridir.

" (...) Aramızdaki temel fark ne, biliyor musun? Sen insanlara baktığın zaman üniformalar, bayraklar ve din görüyorsun! "

" Peki, sen ne görüyorsun bakalım? "

" İnsan, sadece insan. Seven, acı çeken, acıkan üşüyen korkak bir insan."

" (...) Ali Dedem basit bir askermiş ama çok daha şerefli bir insanmış." (Livaneli, 153)

Maya'nın abisi devletin ve askeriyenin ne kadar yozlaşabileceğine ve çıkarları doğrultusunda insan hayatını bir hiçe sayabileceklerine bir örnektir.

" Abi, " dedim, " bir şey dikkatimi çekti. Mavi Alay'ı önce kışkırtan sonra ölümlerine seyirci kalan Ankara hükümeti sorumlu değil mi? "

" Olan olmuş, ben devleti yargılamam. "

" Ermeni katliamında da böyle mi düşünüyorsun? "

" Evet benim görevim devleti suçlamayı değil onun çıkarlarını kollamayı gerekiyor. "

" Ama her iki olayda da devlet suçlu."

" İşe bir de başka açıdan bak. Ermeniler de, Kırım Türkleri de savaş zamanında işgalci düşmanla işbirliği yapıyorlar . Ermeniler tebaası oldukları Osmanlıya karşı Rus ordusuna yardım ediyor, Kırım Türkleri ise Alman ordularına katılıyor. Dünyanın neresinde olursa olsun, bu suç cezasız kalmaz. "

" Ama abi! " dedim. " İki olayda da kadınların, çocukların ne suçu vardı? "

" Eee, " dedi, " savaş bu. Kurunun yanında yaş da yanıyor işte. "

" Sana inanmıyorum abi! " dedim. " Yaş – kuru diye bahsettiğin kişiler, babaannen ve anneannem. Hiç mi vicdanınız sızlamıyor, hiç mi onların çektiği acıları düşünmüyor musun? Senin çocuklarının başına aynı şeyler gelse bu kadar duygusuz kalabilir misin? Hiç mi empati yapamıyorsun? " (Livaneli 152)

Babaannesinin Ermeni kökenli olduğunu öğrendiği zaman endişelenmiştir ve bu olayı gizli tutmak istemiştir çünkü bu onun terfi almasını engelliyebilir, onun kariyerindeki gelişmelere engel olabilirdi. Kendi ailesinden ve soyundan utanan aciz biridir. Onun önem verdiği tek unsur çıkarlar, kendi çıkarları, devletin çıkarları... Maya abisiyle çok sık görüşmemektedir çünkü onunla geçirdiği her vakit, anneannesinin ve babaannesinin yaşadıklarını hatırlatmaktadır.

Babaannem bir hafta sonra o hastanede, kalp yetmezliğinden öldü.

Cenazesi camiden kalktı, imam "Salihat-ı nisvandan Semahat Duran hanımefendiye" dualar okudu. " Nasıl bilirdiniz? " diye sordu. Cemaat hep bir ağızdan "İyi bilirdik!" diye haykırdı. Evde babaannemin çekmecesini açtığımda gerdanlığı buldum. Çok eski ve çok değerli olduğu belliydi. Babaannemin böyle bir şeyi çocukluğundan beri, hiç kimseye göstermeden saklamış olmasına hayret ettim. Aynı kutunun içinde, eski nüfus cüzdanı ve bir de küçük haç vardı. O da çok eskiydi ve pek değerli bir taştan yapılmamıştı anlaşılan. Biraz paslanmıştı. İyice silip

temizledim o ata yadigârını. Sonra sakladım. Gerdanlığı ise, önemli kabul ettiğim günlerde kullanmaya karar verdim.

Babaannem sırrını kimseye söylemememi istemişti, ben de söylemedim; bir kişi hariç.

Ağabeyime anlattım, inanmadı. Bunun üzerine eski nüfus cüzdanındaki "mühtedi" yazısını gösterdim. Şaşkınlık ve öfkeyle doldu yüzü. Beni çok üzen ve ilişkimizin soğumasına yol açan bir söz söyledi.

" Demek ki bizim de kanımız pismiş. "

" Ne diyorsun sen?" dedim. "Babaannem, babam, sen, ben. Biz buyuz. Ne demek kanımız pis? Pis kan olur mu? "

" Asala bizim ne kadar çok diplomatımızı öldürdü!" dedi. "Hiç gazete okumuyor musun?

Şimdi de dünyadaki bütün Ermeniler bize karşı savaşıyorlar. "

" Babaannemin terör örgütüyle ne ilgisi var? "

" Babaannemin demedim. "

" Ama babaannem Ermeni, dolayısıyla biz de yarı Ermeni'yiz. Artık bunu kafana soksan iyi olur. "

Çok öfkelendiğim için özellikle damarına basıyordum.

" Neyse " dedi. "Senden ricam bunu kimseye söylememen. Ağzını sıkı tut lütfen. Çünkü bende Ermeni kanı olduğu ortaya çıkarsa orduda yükselemem, terfi alamam, general olamam, hatta belki binbaşılıktan emekli edilirim, geleceğim mahvolur. Sen hiç Ermeni bir general gördün mü? "

" Pis kan sözünü geri alırsan susarım " dedim.

Bir daha bu konuyu açmamam şartıyla sözünü geri aldı. Ve o günden sonra, düğünü, oğlunun sünneti gibi zoraki bir iki buluşmanın dışında hiç görüşmedik. (Livaneli, 96)

Kitap içindeki diyaloglarda da görüldüğü gibi Maya'nın abisi bulunduğumuz sistemi savunan ve bunun karşılığını alan çıkarıcı insanlara bir örnektir. Bu tip insanlar için insanlık, saygı, aile ve erdem gibi terimler yoktur. Onların gözünde insanlar kullanıp atılabilecek önemi olmayan, doğuştan din-ırk gibi belirli bir damga ile yaratılmış bir oyuncaktan ibarettir. Halbuki insanı insan yapan ne onun dini ne de ırkıdır, bizi biz yapan düşüncelerimizdir.

Sonuc

Odak figür Maximilian Wagner'in bestelediği yapıtın adını taşıyan romanda acıklı bir aşk hikayesi anlatılmıştır. Dünya siyasetinin bir sonucu olarak acılar içinde biten aşkın kadın tarafını temsil eden Nadia, insanlık dışı olarak nitelendirilebilecek biçimde can vermiştir. Dünyayı ilgilendiren bu olayın bir uzantısı olarak aşkın erkek temsilcisi Maximilian Wagner' yardım eden gazeteci kız Maya Duran geçmişin peşine düşmüş, büyükannesi ve anneannesinin gerçek öyküsüne ulaşmıştır. Tezde işlendiği gibi Maya adlı yan figür Nadia kadar derinlikli olmasa da dünya siyasetinden olumsuz etkilenmiştir.

Nadia adlı figür de aynı biçimde dünyayı değiştiren kararlarla hayatı olumsuz etkilenmiş, hiçbir insanın hak etmediği sonuçla hayatlarında kaybolmuşlardır. Sonuç olarak insanın gelişmişlik düzeyine yakışmayacak kararlardan, insanlar, insanlık dışı bir şekilde etkilenmişlerdir. Bundan da en fazla kadınlar zarar görmüştür.

Kaynaklar

Zülfü Livaneli, Serenad, Doęan Kitapçılık,2011